

ומכירה נשות הצדוקים (מהרש"א, ערוך לנר ב'לולא פירוש הראשונים). אמנם לפ"ז קשה לשון 'קדם אצל אשתו' דלא שייך לשון כזו באשתו שהוא רגיל אצלה, וגם שבתוספתא פ"ה הגירסא 'אע"פ שנשי צדוקין אנו' – ומבואר להדיא כרש"י ושאר הראשונים (ערוך לנר, משחת אהרן). וע"ע בערוך לנר בביאור עיתוי זה של דיבור הכהן הגדול עם צדוקי (וקישר למעשה ביומא מז, ע"ש).

דף לד

'טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן' – הקשו הראשונים, למה לא תירצו כן לגבי כותים לעיל? ותירצו, כיון דגבי כותים נקטו הדין בסתמא, משמע בכל זמן, משא"כ הכא שסיפרו מעשה – אפשר לומר שהיה המעשה ברגל, ואולי אף קים להו שהיה ברגל, מדלא אמרו לשון 'דילמא' (רישב"א, פתחי נדה). עוד י"ל דבכותיים החמירו יותר לפי שאינם בכלל ישראל כלל, שקלקלו מעשיהם הרבה במה שלא החזיקו אפילו בשל תורה ממש (רמב"ן, רשב"א, רישב"א. ואמנם לשון הרמב"ן והרשב"א שהצדוקים בכלל ישראל משא"כ הכותים, ועל כן הקשו עליהם הערוך לנר ופתחי נדה ממ"ד 'כותים גרי אמת', אבל הרישב"א כתב שקלקלו מעשיהם וכו' כנ"ל, ויש לפרש כן גם באינך. ועי' בשו"ת המבי"ט ח"א סי' לו מש"כ לחלק בין כותים לצדוקים). ועוד י"ל דבנות כותים בדרך כלל הולכות אחרי אביהן, משא"כ בצדוקים – שאין הדבר ברור (תוס' ר"ד כאן).

'הכתוב עשאו כולן חברים' – בירושלמי (פ"ז דב"ק) למדו זאת מהפסוק "כעיר שחברה לה יחדו", עיר שמתברת את ישראל זה לזה. ובירושלמי (פ"ג דתגיגה) למדו מהפסוק הנ"ל שהכל נעשים חברים בשעת הרגל. ועמד ביפה מראה על השינוי הנ"ל. ונ"ל דשניהם ענין אחד הם, דכבר כתב הרמב"ם במורה הנבוכים (פמ"ג ח"ג) 'אבל ימים טובים המה כולם לשמחה ולקייבוץ שיש בהם הנאה שבני אדם צריכים עליהם, ויש מהם תועלת בענין האהבה שצריכה שתהיה בין בני אדם בקיבוץם ... אבל תועלת ימים טובים ידוע למה שיגיע לאדם תועלת מן הקייבוץ ההוא והתחדש התורה בהפעולות ההוא, והתאהב בני אדם וחברתם קצתם לקצתם', ע"ש. וכבר אמרו חז"ל 'גדולה לגימא שמקרב את הרחוקים ומשרה שכינתו על גביאי הבעל', וודאי להיפוך – גדול הפירוד במה שאדם מונע עצמו מלאכול אצל ישראל חבירו, ובפרט רעה שאינו נאמן אצלו על המעשרות ועל הטהרות ולא לחנם אמר רבי עקיבא כשהיה עם הארץ 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור'. והיה עיקר הסיבה לעליית רגל משום לחבר את לבות ישראל זה לזה, אבל עדיין לא תושג המטרה אם לא יהיו נאמנים זה לזה לטהרות, וראו חז"ל עצות מרחוק להשבית המונע שלא יבוא השטן לרקד ביניהם בימים הקדושים הללו לגרום שנאה ופירוד הלבבות ועשו כל ישראל חברים בשעת הרגל, ואף עמי הארץ נאמנים אז על יינם ועל שמנם, ומפני זה הרשות לחבר ועם הארץ לאכול יחד לחם ולהיות יחד בסעודת מרעים, ועל זה תגדל האהבה ויתחברו הלבבות זה לזה (מהר"ץ חיות, והעתקנו לשונו מחמת חשיבותו, ודו"ק. וע"ע בפ"י כתר כהונה על הספרי [כמדבר פיסקא מב ס"ק קמא]).

'דם עובדת כוכבים ... ב"ש מטהרים וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה' – במסכת עדיות (ריש פ"ה) מנה רבי יהודה מחלוקת זו לקולי ב"ש וחומרי ב"ה, ומשמע שחכמים חולקים עליו, ויש לעיין במה, האם שמהפכים הדעות או שאומרים שלא נחלקו כלל בדבר זה, ותימה על הרמב"ם (פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב ה"י, ופ"ה ה"ה שם) שפסק בפשיטות כבית הלל דכאן, וכן בפיהמ"ש ידידה וגם

ר' עובדיה מברטנורא לא כתבו להדיא במשנתנו כמי ההלכה – משמע שסוברים דהלכה כבית הלל כמו בשאר מקומות, וזהו פלא שהרי ממ"נ חכמים חולקים על צורת מחלוקת זו (תוספות י"ט במשנתנו, וברפ"ח דחולין ובעדות שם). והאחרונים יישבו דעת הרמב"ם, ע"י במה שצוין בספר המפתח (שבסוף הרמב"ם מהד' פרנקל פ"ב שם, וע"ע מהר"י שפירא ומתן בסתר בסוגיין).

ד'ם היולדת שלא טבלה...בית שמאי...בית הלל... – ע"י בקובץ 'בנתיבות ים' ח"ה עמ' קס.

ד'מה דלא שכיח – היינו שלא שכיח כמו רוקה ומי רגליה, אבל ודאי שכיח הוא, כדאמרין בריש מסכתין [ד' ע"א] דשכיח בה דמים (ריטב"א, וכ"מ ברש"י ד"ה דם, יד אליהו).

(ע"ב) ישראל דדייגי במצוות – לכאורה צ"ב שהרי כל דין פולטת ש"ז לומדים מדין פרישת ישראל שצו קודם מתן תורה, ואז עוד לא היו דייגי במצוות. ודוחק לומר דמשום מצוות דמרה. וי"ל דעכ"פ משום החרדה שהיתה להם ויחד כל העם אשר במחנה – למדה הגמרא דה"ה כשדייגי למצוות (ערוך לנר).

'עכו"ם דלא דייגי במצוות לא חביל גופייהו ולא מסריח, או דילמא כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו ומסריח' – ומפני זה קשה לי לסמוך בשום הוראה על רופאי זמנינו אפילו ישראל בענין נדה וכדומה, דכל מומחיותם ע"פ ספרי רפואות שנעשו ע"י נסיון שהיה להם ע"י גופי אומות העולם, וכן כל חכמתם בניתוח ע"פ שניסו בגופן שלהן, דחביל גופייהו, ואין מזה ראייה לגופי בני ישראל, ואין לדון מדבריהם להקל בשום איסור, כי אם לענין חילול שבת ואכילה ביוה"כ, דלא יהא אלא ספק פיקוח נפש נמי דוחה שבת, אבל להאמין להם ממש – אין נראה לי (הידושי חתם סופר שבת פו ע"ב, וע"י שבט הלוי בשו"ת ח"ה סי' קכו ובשיעורים על סי' קפו סעי' ח. ובטל תורה להלן מה ע"א העיר דשם בגמרא כתוב שגופות הגויים שונים משום "אשר בשר חמורים בשרם וזרימת סוסים זרימתם" ולא משום דאכלי שקצים ורמשים, ונפק"מ כשאינם אוכלים שקצים ורמשים. ואולי רק שם לענין גדלות שאצלם קטנים כגדולים הרי הם כמו חמורים בעצמותם גם בלי אכילת שקצים ורמשים. אמנם החתם סופר דידיה שם רמו לזה, וכתב דבעניני הריון ולידה הם כסוסים "זרמת סוסים זרמתם" שטבע הסוס חם מאד ושטוף בזימה ושייך בהם הריון מוקדם. ודו"ק).

'תיקו' – הרשב"ץ פסק לחומרא שמטמאה, אבל הרמב"ם (פ"ה מהל' שאר אבות הטומאות הט"ז) כתב: 'הרי היא ספק נסרחה או עדיין לא נסרחה', כדי שלא נשרוף עליה ג"כ, אלא נתלה מספק (ערוך לנר, וע"י כסף משנה עהרמב"ם שם).

ד'אייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא' – ע"י חידושי הגר"ר בענגיס ח"א סי' ס.

דף לה

רש"י ד"ה ואית דמפרשי... 'זב בעל ראייה אחת אינו אלא כרואה קרי, כדאמר בכמה מקומות' – צ"ע שלא ציין רש"י לברייתא מפורשת להלן דף עב רע"ב (חידושי הגר"ר בענגיס ח"א סי' סא אות כ).

(ע"ב) 'רב אמר מעין אחד הוא, התורה טמאתו והתורה טהרתו. ולוי אמר שני מעינות הם,